

Anmeldelser

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes tidskriftet@legeforeningen.no

Munnpleie viktig – ikke bare for oralt velvære

Anne Marie Flovik

Munnstell

Godt munnstell nødvendig og helsebringende. 124 s. Oslo: Akribe, 2005. Pris NOK 198 ISBN 82-7950-105-3

Dette er en engasjert og velskrevet orientering om godt munnstell i sykehus, sykehjem og hjemmesykepleie. Forfatteren påpeker at munnpleie bør være en grunnleggende del av stellet og at det krever profesjonelle, strukturerte rutiner. Munn-

hulen er en intim og personlig sfære. Når pasienten ikke kan gjøre munnstellet selv, må derfor pleiepersonellet utføre det med omtanke og på en respektfull måte. Boken angis å være beregnet på helsepersonell, pasienter og pårørende, men sykepleiere er den mest aktuelle målgruppen. Hovedavsnittene er: sykepleierens ansvar, sykepleierpraksis, fysiologiske og mikrobielle forhold i munnhulen, intervensjoner og ubehag i munnhulen, generelt munnstell, spesielt munnstell og andre råd og tips om munnhygiene.

Det forklares greit hvorfor munnpleie er spesielt viktig for syke eller svekkede mennesker. Dersom plakk (bakteriebelegg) får akkumulere på tenner og i munnen, utvikles en sykdomsfremkallende mikroflora. Hos syke bidrar mange faktorer, blant annet munntørrehet, til at plakket raskere blir mer patogen. Dess sykere pasienten er, dess hyppigere må tenner og munnhule rengjøres, samt munnslimhinnen fuktes og leppene smøres. Godt munnstell kan være livreddende fordi det kan forebygge spredning av patogene mikrober fra munnhulen til lunger og andre organer. Viktig er det også at god munnpleie hindrer slimhinneuttørring og gir oralt velvære.

Med bakgrunn i blant annet kreftsykepleie, er forfatteren særlig på hjemmebane i avsnittet om spesielt munnstell. Her beskrives detaljerte prosedyrer for munnstell til kritisk syke, som intuberte intensivpasienter, og ved terminal pleie. Det gis også relevante råd for andre grupper, for eksempel opera-

sjonspasienter, pasienter som får strålebehandling mot munn- og halsregionen, gamle og tannløse.

Bokens mest diskutabile avsnitt er det siste med andre råd og tips om munnhygiene. For eksempel angis det at gode råd ved sprekker og sår i munnvikene er å smøre disse med ørevoks eller pensle med gulrotjuice. Slike ukonvensjonelle anbefalinger er forhåpentligvis ikke beregnet på profesjonell sykepleie. Selv om det kan finnes antimikrobielle eller andre gunstige faktorer i ørevoks, er dette ikke en dokumentert behandling. Hvordan skulle den eventuelt gjennomføres i praksis? Mangel på ernæring (vitamin B) er en mulig årsaksfaktor til sår i munnvikene. Det vil da være riktigere å sikre at pasienten ikke lider av ernæringsmangel, enn å pensle med gulrotsaft.

Til tross for noen kritiske bemerkninger er dette en anbefalesverdige bok for grunn- og videreutdanning av helsepersonell. Autoriteter innen geriatri hevder at dersom munnstellet er godt, vil vi ikke plages av sult og tørst i den terminale fase. For mange av oss vil det da være kjærkomment om pleiepersonellet har en veileder som denne og utfører de anbefalte rutiner.

Per Løkken

Seksjon for odontologisk farmakologi og farmakoterapi
Universitetet i Oslo

Oppdatert om nukleærmedisin

Kjell Rootwelt

Nukleærmedisin

225 s, ill. Oslo: Gyldendal akademisk, 2005. Pris NOK 375 ISBN 82-05-31118-8

Boken er først og fremst ment å være en lærebok for medisinske studenter og oppslags- og lærebok for ferdige leger. Hovedvekten er lagt på daglig klinisk nukleærmedisin, og selv om fremstillingen er kortfattet, og selv

om noe er tatt ut fra forrige utgave for å gi plass til nytt stoff, dekkes alle viktige nukleærmedisinske undersøkelser. Presen-

tasjonen er firedelt: Del 1 er en generell del med omtale av radioaktive nuklider og radioaktiv stråling, dosimetri, radiofarmaka, farmakologi og fysikk og teknologi for nukleærmedisinsk apparatur, Del 2 er diagnostikk hvor alle metoder gjennomgås i 11 kapitler inndelt mest etter organer og dels etter type sykdom, Del 3 er terapi og Del 4 er et appendiks med bl.a. orientering for pasienter.

Dette er tredje utgave, den forrige kom for ti år siden. Tidspunktet for utgivelsen er meget velvalgt, det var tid for en oppdatering. Det har skjedd en betydelig utvikling i nukleærmedisinen de siste år, man har fått tilgang til ny apparatur, nye radionuklider er tatt i bruk, nye radiofarmaka er utviklet både til diagnostisk og terapeutisk bruk, og nye metoder er utviklet. Positronemisjonstomografi (PET) og vaktpostlymfeknuteteknologien er vel de viktigste nye metodene. Disse er etablert i Norge, og de har fått relativt bred omtale.

Nukleærmedisin er ikke bare diagnostikk. Det gis også terapi med radioaktive nuklider, og også denne delen av nukleærmedisinen har de senere år økt i omfang og betydning. Alle aktuelle typer radionuklidbehandling får en bred omtale, og det gis en oversikt over nye radionuklider for terapi, f.eks. alfaemittere som ^{211}At og ^{223}Ra , og nye radiofarmaka, f.eks. radiomerkede anti-stoffer mot lymfomer og somatostatinanaloger merket med bedre radionuklider.

Presentasjonen er konsis, og benyttede begreper er godt forklart. Illustrasjonene er sammen med bildetekstene meget instruktive. Papir og trykk er fint, og innbindingen virker solid selv om det er en paperback. Formatet er hendig, og boken er lett å slå opp i da forfatteren har utvidet og forbedret stikkordregistret. Det henvises ikke til spesiallitteratur under kapitlene, men leseren henvises til ett av de største nukleærmedisinske oppslagsverk, som oppdateres ca. hvert femte år.

Det faglige innholdet svarer til dagens anerkjente nukleærmedisinske praksis. Forfatteren har lyktes godt i forhold til intensjonene anført i forordet: Boken er velegnet både for medisinske studenter og for ferdige leger, og den kan benyttes både til grunnutdanning og oppdatering for teknisk personale ved nukleærmedisinske avdelinger. Den er meget instruktiv for leger som rekvirerer nukleærmedisinske undersøkelser, og fordi den er lett å slå opp i og gir praktisk informasjon om metodene,

vil den også bli hyppig benyttet av leger som arbeider med nukleærmedisin.

Boken fortjener stor utbredelse, medisinstudentene bør ha den, leger som henviser pasienter til nukleærmedisinske undersøkelser bør ha den, og den bør finnes i flere eksemplarer i nukleærmedisinske avdelinger.

Magne Aas

Seksjon for nukleærmedisin
Radiumhospitalet

Skal vi ha en ny førstelinjetjeneste for unge?

Toril Økland, Kari Glavin

På ungdoms premisser

Helsestasjon for ungdom. 208 s, tab, ill.

Oslo: Akribe, 2005. Pris NOK 280

ISBN 82-7950-106-1

«Helsesøstre e' D' beste som fins», viser en plakat på forsiden. *På ungdoms premisser* er nettopp ført i penen av to helsesøstre. Begge er erfarne, teoretisk velutdannede og profilerte fagpersoner. De ønsker

å sette søkelyset på helsefremmende og forebyggende arbeid. Det grønne omslaget er i så måte velvalgt og gir assosiasjoner til grønn resept.

Velplassert er også den nevnte forsideplakaten. Få nye helseprosjekter i vårt land er så tett knyttet til en bestemt yrkesgruppe som Helsestasjon for ungdom. Helsestasjon for ungdom eksisterer, ifølge boken, som et tilbud i to tredeler av landets kommuner. Åpningstid er vanligvis to–tre timer i uken.

I et lettlest og presist språk får vi gjennom sju kapitler og to vedlegg forfatterens formidling av bakgrunnen for denne helsetjenesten, myndighetenes forventninger, argumenter for ny innsats og forslag til strategier og metoder for dette arbeidet. Grenselinjer blir i en viss grad trukket mot andre helsetjenester. Grensen mot foreldre er mindre tydelig.

Forfatterne demonstrer god kjennskap til sentrale myndigheters utredninger de siste 10–15 årene. Jeg finner mer enn 50 statlige dokumenter referert. Disse er bokens viktigste kildegrunnlag, og de blir i egne bokser fremhevet med et symbol for faktainformasjon.

Dilemmaene for Helsestasjon for ungdom blir lite diskutert, men kommer tydelig frem ved lesingen. Forfatterne peker på at det er et økende krav til at helsefremmende og forebyggende arbeid må være kunnskapsbasert. Kunnskapskravene er vanskelige å oppfylle. Det er, som kjent, ikke lett

å dokumentere effekt av forebyggende arbeid. Helsestasjonens vaksinasjonssuksess er det dessuten ikke uten videre mulig å overføre på psykososiale og medisinske utfordringer i ungdomstiden. Et unntak er abortforebyggende arbeid, hvor det er vist at nettopp Helsestasjon for ungdom kan bidra positivt. Arbeid med unge i grupper synes dessuten å være en lovende metode. Effekten av disse tiltakene kan imidlertid trolig komme flere til gode dersom de blir brukt i skolehelsetjenesten.

I de siste kapitlene gjennomgås noen av de hyppigst forekommende somatiske og psykiatriske symptomer hos unge. Dette er symptomer og sykdommer som krever medisinsk kompetanse. Slik kompetanse finner vi i dag hos fastlegene. Disse avsnittene er så summariske at dersom de er ment som grunnlag for et faglig arbeid, vil faren være overhengende for at sykdom blir oversett eller utilstrekkelig behandlet. Avsnittene etterlater et inntrykk av en ambisjon i boken om å gjøre Helsestasjon for ungdom til en ny førstelinjetjeneste.

Boken er nyttig for den som ønsker å sette seg inn i de tanker som noen av våre førende helsesøstre har for en ny helsetjeneste for ungdom.

Ole Rikard Haavet

Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin
Universitetet i Oslo

For informasjonsjegere

Astrid Kilvik, Liv Inger Lamøy

Litteratursøking i medisin og helsefag

En håndbok. 207 s, tab, ill.

Trondheim: Tapir, 2005. Pris NOK 295

ISBN 82-519-2049-3

Boken henvender seg til «alle som er interessert i å søke etter litteratur om helse og medisin», og spesielt til «studenter ved høyskoler og universiteter, de som underviser og forsker i helsefag, og de som jobber i helsesektoren». Hensikten er å gi «en praktisk introduksjon til litteratursøking for nybegynnere».

Første del gir en innføring i hvordan man skal planlegge og gjennomføre litteratursøk i helsefaglige databaser. Den beskriver kort en del av problemene rundt informasjonsinnhentning, og gir nyttige begreper for litteratursøking. Jeg savner imidlertid et skarpere søkelys på problemstilling og bruk av det «tre-delte spørsmål» i redegjørelsen for hvordan man bygger opp en søkestrategi. Likevel vil denne delen ha lengst levetid i forhold til de resterende tre firedele, som består av databaseveiledninger i form av skjermbilder med forklarende tekst. Ti artikkeldatabaser presenteres, som Cochrane Library, PubMed og Ovid-grensesnittet for Medline, Cinahl, EMBASE og Psyc-Info, samt SveMed+ og Norart. Utvalget av baser kan være begrunnet i Helsebibliote-

ket, som fra 2005 via nasjonale lisensavtaler gir ansatte og studenter i helseregionene og høyskolene gratis tilgang til Cochrane Library og de nevnte Ovid-basene.

At boken er ment som oppslagsverk, vises bl.a. ved at tekst gjentas nesten ordrett fra base til base. Det gir selvsagt fullstendig beskrivelse for den enkelte base, men virker unødvendig repeterende. Fordelen ved flere baser i samme grensesnitt, f.eks. Ovid, er nettopp at hvis du kan søke i én base, kan du søke i alle. En mulighet hadde vært å rette oppmerksomheten mot forskjeller og overlappinger mellom basene i stedet. For et oppslagsverk tenkt liggende ved PC-en kunne man ha ønsket seg spiralrygg.

Databaseveiledninger egner seg best i webformat. I bokform står de i fare for å være utdatert etter kort tid. Forfatterne tar rett nok forbehold om dette ved å si at «Databasene blir stadig oppdatert ... Det blir i tillegg gjort andre forandringer i databasene, noe som fører til at skjermbilder og funksjonalitet endrer seg over tid.» Ulempen er at i informasjonens tidsalder skjer alt så fort. Etter at boken ble utgitt, er f.eks. BIBSYS kommet i nytt grensesnitt, PubMed har fått en ny alerttjeneste i form av RSS-strømmer, og Norart er blitt gratis.

Boken er skrevet i et lettfattelig og flytende språk og kan egne seg for dem som trenger en førstegangs innføring i helsefaglig informasjonssøk. For «de som underviser og forsker i helsefag», blir den for grunn.

Anne-Marie Haraldstad

Bibliotek for medisin og helsefag
Universitetsbiblioteket i Oslo

Komplementære behandlingsformer ved kreft – vanskelig manøvrerbart farvann

Barrie R. Cassileth, Gary Deng,
Andrew Vickers

PDQ integrative oncology

Complementary therapies in cancer care.

187 s, tab, ill. London: BC Decker, 2005.

Pris USD 40

ISBN 1-55009-280-4

Dette er den siste i rekken av Pretty Darn Quick (PDQ)-håndbøker om diverse medisinske temaer utgitt av forlaget BC Decker i London. Som navnet antyder skal den gi en rask innføring i et medisinsk fagfelt.

Boken leveres som paperback,

med tabeller, figurer, illustrasjoner og stikkordregister. Det er ikke gitt fullstendig